

2. Улановская И.М. Подход к классификации образовательных сред // Дайджест педагогических идей та технологій – “Школа – парк”. – 2002. – №3. – С. 53 – 54.

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ, КОНСТРУКТИВНОСТІ Й ДЕМОКРАТИЧНОСТІ У ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Сердюк О.Г., Сердюк О.І. (Полтава)

Згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті та основними нормативно-правовими актами у сфері освітньої діяльності підготовка фахівців нової генерації повинна будуватися на нових, сучасних ідеях та підходах до організації навчального процесу. Основним принципом є гуманізація освіти та демократичність освітньої діяльності. Його можна пояснити як необхідність:

- поважати права та свободи особистості;
- висувати перед вихованцем реальні, доцільні й зрозумілі вимоги;
- поважати права людини бути самою собою;
- ненасильницьке формування необхідних особистісних якостей;
- відмова від фізичних покарань;
- визнання права особистості на повну відмову від формування якостей, які суперечать її переконанням (гуманістичним, релігійним).

Реалізація цих правил вимагає формування толерантності, конструктивності і демократизму у викладача вищої школи.

Тривалий час вважалося, що становлення особистості викладача, в т.ч. толерантності, демократичності і конструктивності, забезпечується засвоєнням системи знань. І чим більшою була інформаційна насиченість такого навчання, тим кращою здавалася підготовка. Але практика засвідчила хибність такого підходу. Реальне життя ставить у такі ситуації, коли самих теоретичних знань замало, потрібні практичні вміння й навички. Крім того, викладач має усвідомлювати, що саме він, його особистість, є своєрідним "інструментом" організації взаємодії з студентами [2].

Психолого-педагогічна характеристика студентами груп викладачів, не завжди є привабливою. Серед сучасних викладачів студенти виділяють такі групи:

- Викладачі - „вічні студенти ” – вони розуміють студентів, бачать у них особистість, охоче дискутують на різні теми, наділені високим інтелектом і професіоналізмом;
- Викладачі – „колишні моряки” – намагаються навести військову дисципліну у ВНЗ, під словом „дисципліна” ці люди розуміють тотальне розділення їх точок зору, вони цінують „рабство”, а не інтелект і вміння логічно мислити, намагаються задавити особистість, „я” студента шляхом адміністративних заходів;
- Група викладачів, які відбубнують години, дозволяють студентам все, аби тільки їм не заважали.

На думку старшокурсників, найбільш поширений тип викладача у вищій школі – це „викладач-стандарт”: „знає предмет, живе своєю роботою, важкий у спілкуванні, впертий, амбіційний, не цікавий ні собі, ні студентам”.

Формування толерантності, демократизму та конструктивності у викладача є дієвим способом вийти за межі традиційного „викладача-стандарту”:

Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності у викладача сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань.

Толерантність викладача — це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність викладача — це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (в тому числі і культурного плюралізму), демократії та правопо-

рядку. Це означає, що викладач може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за студентами. Це означає визнання викладачем того, що студенти з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність. Це також означає, що погляди викладача не можуть бути нав'язані іншим.

Толерантність викладача тісно корелює з його демократичністю [1]. У зв'язку з необхідністю формування демократичності викладачів особливу важливість у сфері освіти придбавають нові педагогічні цінності, які обумовлюють рівноправні, педагогічно плідні взаємостосунки між викладачем і студентами. Ефективність їх досягнення лежить у сфері особового підходу, в діалогових моделях освіти.

Діалогічна взаємодія «викладач - студент» веде до взаємозбагачення його учасників, до їх розвитку, самовизначення, самопізнання.

Особливості процесу становлення партнерських відносин визначаються такими чинниками, як

- готовність викладача до освоєння новаторської позиції з погляду його відносин із студентами;
- новий соціально-психологічний вигляд сучасного студента;
- реальні потреби, освітні запити і інтереси студентів, які обумовлюють увагу до партнерства у вузі.

Вище названі чинники визначаються саме конструктивними здібностями викладача.

Конструктивні здібності викладача забезпечують стратегічну спрямованість його діяльності й проявляються в умінні орієнтуватися на кінцеві цілі, вирішувати актуальні завдання з урахуванням майбутньої спеціалізації студентів, планування ними курсу й наукової діяльності, встановлення значимості курсу в навчальному процесі, науці, з огляду на необхідні зв'язки з іншими дисциплінами. Даний вид здібностей забезпечує реалізацію тактичних цілей: структурування курсу, відбору змісту й вибору форм проведення занять.

Конструктивні здібності викладача визначають чутливість до послідовної побудови занять і наукової діяльності в часі й просторі (щоб результат відповідав плану), здатність відокремлювати те, що можна й треба вирішити в цей момент від того, що треба й чому варто відкласти [2].

Конструктивний компонент дає можливість викладачу мислити, узагальнювати на основі недостатнього числа ознак, створювати нові сполучення, використовуючи наявну інформацію. В основі конструктивної діяльності лежать здібності викладача до інтелектуальної праці, а саме здібності: відкинути незвичайні стандарти й методи рішення, шукати нові, оригінальні; бачити далі безпосередньо даного й очевидного; охоплювати суть основних взаємозв'язків властивих проблемі; ясно бачити кілька різних шляхів рішення й подумки вибрати найбільш ефективний; чуття до наявності проблеми там, де здається, що всі вже вирішено; ідейна плідність та ін.

Література

1. Декларація принципів толерантності // Шлях освіти. – 1999. - №2 (12). – С. 2-4.
2. Сікорський П. Методологічні підходи до розв'язання суперечностей педагогічного процесу // Шлях освіти. – 1999. - №2 (12). – С. 5-10.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ ТА ЗАКЛАДАННЯ ОСНОВ ТЕОРЕТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Сидорович М. (Херсон)

Формування компетенцій продуктивної творчої діяльності розглядається як один з провідних напрямків освіти у зв'язку з її сучасною гуманістичною